

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ БАГАТОЗНАЧНИХ СЛІВ

Останніми десятиріччями у мовознавстві спостерігається перенесення акцентів у дослідницьких інтересах з вивчення мови як внутрішньої системи, в якій усе взаємопов'язане на вивчення мови-мовлення як діяльності або як дії (Сітко 2012, 267).

Полісемія – здатність слова мати два або більше значень. Це явище широко поширене в багатьох мовах світу та інколи здатне викликати значні труднощі як серед їх знавців так і серед перекладачів, оскільки в деяких випадках, незважаючи на однакове написання слів, їх семантика виявляється абсолютна різною.

Обмеженість мовної системи та різниця між інформацією, яку необхідно засвоїти та об'ємом пам'яті людини є причиною виникнення полісемії, як способу описати велику кількість різноманітних явищ одним словом (Сога 2016, 93). Приблизно 40% слів англійської мови – багатозначні. Деякі лексичні одиниці мають більше ніж тридцять різних значень, наприклад такі як: *set*, *get* або *run*. Серед варіантів їх тлумачення є як більш так і менш поширенні у вживанні. Полісемантичні слова спричиняють складнощі тим, що в контексті частіше перекладають їх первинне значення, адже процес перекладу не є простою заміною одиниць однієї мови одиницями іншої, а, навпаки, це складний процес, який містить цілу низку операцій, знання яких перекладачем є запорукою адекватного перекладу (Сітко 2011, 3).

Мається на увазі асоціація слова з конкретним образом поняття чи явища, що виникли вперше при його вивченні у свідомості мовця (Mason, Knisely, & Kendall 1978, 9). Таким чином, можливо первинне значення слова «*landslide*» для перекладача – «зсув», в той час як в контексті воно означає «*рішучу перемогу на виборах*» або ж «*deposition*» – «відкладення; нашарування»; «*письмові покази під присягою*».

В кожному з видів перекладу є свої особливості та нюанси. Беручи до прикладу усний синхронний, відразу спостерігається, що тлумачення багатозначних слів може бути некоректним, адже думка мовця не завершена повністю, тому перекладач має передбачити подальший розвиток речення. В усному перекладі усного мовлення до багатозначних слів можна також віднести омофони, які в деяких випадках складно тлумачити. Наприклад: «*His favourite cereal is «Krusty»*» та «*His favourite serial is «Krusty»*».

Найменше проблем виникає під час усного послідовного та письмового перекладу, адже відомий контекст та повна, цілісна думка мовця, що дає змогу правильно інтерпретувати значення полісемантичних слів. Інколи неможливо визначити повністю ситуацію та мовне середовище, в якому застосовуються багатозначні слова. Це може трапитися під час письмового перекладу певного фрагменту, частини, наприклад, наукового тексту. Важливим є усвідомлення

його змісту та переклад в ньому термінів. Якщо даної інформації в тексті не достатньо, варто самостійно дізнатися про тему більше для того, щоб обрати вірний варіант перекладу технічних визначень.

Терміни застосовуються в певних галузях науки, тому вони повинні мати одне конкретне значення для чіткого опису та представлення явища або предмета. Однак є думки щодо можливості їх багатозначності, а саме наявності двох значень. В цьому випадку полісемію в термінології можна пояснити тим, що перше значення характеризує явище в його загальних рисах, а друге окреслює більш детально та надає слову конкретики. За допомогою такої системи перекладу термінів, збільшується шанси здійснити адекватний переклад відповідно до контексту. У багатьох випадках умови використання мовної одиниці у контексті змушують перекладача відмовитись від використання мовної одиниці регулярного відповідника і знайти такий варіант перекладу, який би найбільш повно передав значення цієї одиниці у даному контексті (Сітко 2009, 144).

З плином часу та розвитком мови до вже існуючих слів додаються нові значення (відбувається збільшення його номінативної функції), що особливо викликає труднощі у випадку, коли це відбулося нещодавно і певні нововведення широко використовуються носіями мови (Костромин 2013, 63). Прикладом цього може слугувати слово «*snowflake*» загальновідоме значення якого «сніжинка», але відповідно до «Oxford Learner's Dictionaries» його нове друге значення може також тлумачитися як людина, яку легко образити, котра є вразливою як «сніжинка» (Oxford Learner's Dictionaries).

Проаналізувавши інформацію щодо порушеною теми, хочемо зазначити, що в деяких випадках для полегшення та допомоги в процесі перекладу багатозначних слів можна використовувати системи машинного перекладу. На основі алгоритмів, котрі використовують формальну граматику мови та статистичні данні, система будує список унікальних ознак для певної мови, вживання конкретних слів в конкретних контекстах. В даній ситуації, значення слова може змінюватися від збільшення або зменшення контексту, додавання або відкидання інформації. Таким чином, це також може стати причиною не зовсім коректного перекладу.

Виходячи з вище сказаного, можна зробити висновок, що контекст під час перекладу багатозначних слів відіграє важливу роль. Від знання того, що було або ще буде сказано, усний перекладач має можливість вдалого тлумачення та передачі змісту повідомлення. Без мовного оточення (контексту), в якому безпосередньо вживаються полісемантичні лексичні одиниці, можливість виконати адекватний переклад малоімовірна або відсутня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Костромин, А. Б. (2013). О некоторых особенностях полисемии в русском и английском языке. *Русистика*, 3. (116), 90-103.
2. Сітко, А.В. (2011). *Відтворення комунікативної семантики англійських інтерогативних конструкцій у перекладі* (автореф. дис. ...). Одеса, Україна.

3. Сітко, А.В. (2012). Проблема відтворення граматичної семантики інтерогативів засобами цільової мови *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. К.: Логос.

4. Сітко, А.В. (2009). Роль контексту під час перекладу інтерогативних висловлювань. *Мовні і концептуальні картини світу*: зб. наук. праць. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Вип. 26 (3).

5. Сога, Л. В. (2016). Полисемия как языковая универсалия в системе европейских языков. *Науковий огляд*, 4. (152), 90-103.

6. Mason, J., Knisely, E., Kendall, J. (1978). *Effects of polysemous words on sentence comprehension*. (40 P.). Illinois: Champaign.

7. Oxford Learner's Dictionaries. Retrieved 18 Februar, 2020, from <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/snowflake?q=snowflake>.

Зелінська Анастасія
Науковий керівник – доц. Сітко А.В.
(Національний авіаційний університет)

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Характерними тенденціями розвитку сучасного суспільства є посилення процесів глобалізації та інформатизації, що призводять до збільшення й спрощення інтернаціональних зв'язків і контактів. Розширення глобальної мережі Інтернет надає всі умови для інтернаціонального спілкування – від традиційного листування до голосової та відеокommунікації. Єдиною перешкодою на цьому шляху залишається мовний бар'єр, подолання якого за допомогою традиційного перекладу не розв'язує проблеми повністю, оскільки обсяг перекладів у світі постійно зростає, і навіть збільшення кількості перекладачів не в змозі повністю задовольнити потреби в перекладах (Гудманян 2019, 48).

Технологічний прогрес призвів до безпрецедентних змін в перекладі як засобі міжмовної комунікації. У статті розглядається вплив двох основних технологічних розробок сучасного перекладу: комп'ютерних засобів перекладу і машинного перекладу. Ці технології підвищили продуктивність і якість перекладу, підтримали міжнародне спілкування і продемонстрували зростаючу потребу в інноваційних технологічних розв'язаннях вікової проблеми мовного бар'єра. Однак ці інструменти також є серйозними проблемами і факторами невизначеності для перекладацької професії та галузі.

Тотальна комп'ютеризація світу та гонитва за новими потужностями серед розробників, удосконалення й вихід нових версій програмних продуктів, спроби зробити програмне забезпечення максимально сумісним із низкою інших комп'ютерних засобів та програм, інші новинки та винаходи індустрії та технічного прогресу майже щодня виводять на ринок нові вироби, які мають